

สภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย

The inter-organizational network between small micro enterprises (SMEs) and other sectors in Nong Khai province on devoted special economic zones

อาริยา ป้องศิริ*

สิรินดา กมลเขต**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง สภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (quality research) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้รู้ข้อมูลที่ยินดีเปิดเผยข้อมูลเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ SMEs และผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดหนองคายมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญหลายประการ สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคายนั้นมีการประกอบธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจ SMEs คิดเป็น 99.23% ซึ่งภาครัฐก็ได้มีนโยบายส่งเสริมการค้าและการลงทุนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs รวมทั้งภาคเอกชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ก็ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว แต่พบว่าสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ นั้นยังไม่มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก การดำเนินงานยังเป็นแบบเดิม ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูล และขาดการสื่อสารแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ไม่ได้ใช้ประโยชน์และโอกาสในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่าที่ควร

Abstract

The purpose of this research was to study the current status of the inter-organizational network between small micro enterprises (SMEs) and other sectors in Nong Khai province on devoted special economic zones. The research is conducted qualitatively using deep interview and documentary research. Samples were purposively selected from the informants who were willing to disclose the information as 7 key informants: government sectors, private Sectors who related to SMEs and SMEs entrepreneurs in Nong Khai. The study results, Nong Khai province has the potential and opportunity to develop economic, with a number of important supporting factors; Nong khai special economic development area, most SMEs businesses accounting for 99.23%. The government also has a policy to promote trade and investment for SMEs as well as the private sector. And entrepreneurs in the area are paying attention to the issue. However, the cooperation between the business sector (SMEs) and other sectors is not very clear. Operation is still the same. Lack of data link and communication with the stakeholders, SMEs can't take advantage of, and the opportunity from special economic zone.

* อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

บทนำ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือเขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหลายประเภท เช่น เขตการค้าเสรี เขตอุตสาหกรรมเสรี เขตปลอดภาษี เขตการค้าชายแดนเสรี และเขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป) (เต็มธรรม สิทธิเลิศ, 2558)

จากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการค้าและการลงทุน และที่สำคัญเพื่อการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) จึงได้กำหนดให้ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) โดยมีการกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 2 ระยะ รวม 10 พื้นที่ ดังนี้ ระยะที่ 1 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 1/2558 ลงวันที่ 19 มกราคม 2558 เรื่องกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดตาก สระแก้ว มุกดาหาร ตราด และสงขลา และระยะที่ 2 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 2/2558 ลงวันที่ 24 เมษายน 2558 เรื่องกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี และหนองคาย (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2559) ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีกลยุทธ์ 4 ประการ ได้แก่ 1. การสนับสนุนพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ 2. การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน 3. การสนับสนุนวิสาหกิจขนาดเล็ขนาดกลาง (SMEs) และ 4. จัดระเบียบพื้นที่ชายแดน (เต็มธรรม สิทธิเลิศ, 2558) ซึ่งการพัฒนาด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดเล็ขนาดกลาง (SMEs) เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดเล็ขนาดกลาง (SMEs) มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดจากการเติบโตของสังคมเมือง กระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นปัจจัยที่ช่วยให้อำนวยความสะดวกทางการเคลื่อนย้ายสินค้าและดึงดูดให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2544)

จังหวัดหนองคายถูกจัดตั้งให้เป็นหนึ่งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะที่ 2 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 2/2558 โดยถูกตั้งเป้าให้เป็นแหล่งการค้าระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว การขนส่ง ต่อเนื่องหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญหลายประการ เช่น การเป็นช่องทางการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการค้าชายแดนในพื้นที่อื่นๆ อีกทั้งความสามารถในการเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางธุรกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตอนกลาง ที่มีถนน และทางรถไฟ ต่อเนื่องลงมาถึงกรุงเทพฯ ดังนั้นหนองคายจึงมีความพร้อมทางด้านคมนาคมขนส่ง ทั้งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ ที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) นอกจากนี้จังหวัดหนองคายยังเป็นเมืองนำอยู่ลำดับที่ 7 ของโลก¹ (มติชน, 2557) ที่สามารถดึงดูดและพัฒนาให้เป็นสถานที่พักอาศัยและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีให้อำนวยความสะดวกแก่วิสาหกิจขนาดเล็ขนาดกลาง (SMEs) ในจังหวัดหนองคายมีโอกาสเติบโตได้ดีตามบริบทดังกล่าว

ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจ SMEs คิดเป็น 99.23% จำแนกเป็นธุรกิจขนาดเล็ก (S) คิดเป็น 97.77% จำนวน 1,142 ราย ธุรกิจขนาดกลาง (M) คิดเป็น 1.46 % จำนวน 17 ราย และธุรกิจขนาดใหญ่ (L) คิดเป็น 0.77% จำนวน 9 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ผนวกกับนโยบายของรัฐที่ต้องการส่งเสริมองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการบริหารจัดการและการสร้างโอกาสในการเพิ่มศักยภาพธุรกิจเพื่อยกระดับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกร ก้าวสู่มาตรฐานสากล SMEs ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและ ข้อ 4

¹ การจัดอันดับจากวารสาร The Us Magazine Modern Maturity ฉบับเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2544 ให้เป็น "บ้านพักอันดับ 2 ของชาวอเมริกันผู้สูงอายุ" ที่นำอยู่ที่สุดลำดับที่ 7 จาก 15 ลำดับ จากการสำรวจสถานที่ต่างๆ 40 แห่งทั่วโลก โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 12 อย่าง ได้แก่ ภูมิอากาศ ค่าครองชีพ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ระบบบริการสาธารณสุข ปลอดภัย สถานที่พักอาศัย การคมนาคม การบริการทางการแพทย์ สภาพแวดล้อม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมือง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยยกระดับธุรกิจ SMEs ของจังหวัดหนองคายให้สามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทของการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภายใต้การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ผู้ประกอบการ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งภาครัฐนำโดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (เฉพาะกิจ) ที่มีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้เห็นชอบให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ให้บริการ SME ครบวงจร หรือ SME One Stop Service : OSS (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 2558) ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชน ผู้ประกอบการ SMEs และประชาชนที่สนใจ ตั้งแต่การให้คำปรึกษา เป็นศูนย์ข้อมูลธุรกิจ แนะนำข้อมูลประกอบธุรกิจเบื้องต้น ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสิทธิประโยชน์ตามนโยบายรัฐบาล รวมไปถึงการส่งต่อบริการภาครัฐ และความช่วยเหลือด้านอื่นๆ อย่างครบวงจร ณ จุดเดียว (ประชาชาติธุรกิจ, 2558) เพื่อเป็นการส่งเสริมและยกระดับแก่ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ SMEs และประชาชนที่สนใจ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพการดำเนินธุรกิจให้มีคุณภาพ และสามารถรองรับการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากนโยบายการส่งเสริม สนับสนุนภาคเอกชน และผู้ประกอบการ SMEs ของภาครัฐข้างต้น ถือเป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้รายงานศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2559) พบว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนต่างๆ จะช่วยในการขับเคลื่อนการค้าการลงทุนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค โดยเฉพาะการที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนหรือบีโอไอ (The Board of Investment of Thailand: BOI) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการกระตุ้นการลงทุน แต่จากรายงานกลับพบว่า ผู้ประกอบการยังสนใจเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายองค์การ (Inter-Organizational Network)

การศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ และเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน อีกทั้งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร จนถึงองค์กรระหว่างประเทศ สาเหตุเนื่องจากทุกองค์กรมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจึงถือเป็นแนวทางการดำเนินงานที่ช่วยลดข้อจำกัดในการดำเนินงานได้ โดยรูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันทำงาน ซึ่งองค์กรเหล่านั้นจะมีฐานะเท่าเทียมกัน (Catherine Alter และ Jerald Hage, 1993) โดยในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันนั้นคนหรือองค์กรต้องสมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือสมัครใจทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรแต่ละองค์กรได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นความร่วมมือที่สมัครใจ (Paul Starkey, 1997) วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) อธิบายเพิ่มเติมว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงเหล่านี้เป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขร่วมกัน ซึ่งองค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จเพียงลำพัง ในขณะเดียวกัน Dubois and Hakansson (1997) จำกัดความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรว่าจะต้องประกอบไปด้วยการมีระยะเวลา

และความต่อเนื่องในการปฏิสัมพันธ์ (Continuity) การมีการปฏิสัมพันธ์ที่ ชัดเจนของตัวแทนในแต่ละองค์การ (Complexity) การมีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ (Low Degree of Formalization) การมีทรัพยากรที่จำเป็นแก่ทั้งสองฝ่าย (Symmetry in Resources and Initiative) การพยายามปรับเปลี่ยนสิ่งที่ดีกว่าเพื่อองค์การคู่ค้า (Adaptations Made Between Parties) การมีความขัดแย้งบ้าง (Cooperation and Conflict are Present)

Kilmann and Kilmann (1991) อธิบายว่าการจัดการเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networking Capability) ทั้งในระดับบุคคล (Individual) องค์การ (Organization) สถาบัน (Institution) จนไปสู่ระดับชาติ (Nation) เป็นการศึกษาทอดความรู้ข้อมูลต่างๆ ระหว่างสมาชิกในองค์การไม่ว่าจะหน่วยงานใดก็ตามหรือกระทั่งสมาชิกภายนอกองค์การ ซึ่งเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการที่จะสามารถอธิบายได้ถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ ได้แก่ การถ่ายทอดทรัพยากรระหว่างองค์การ (Resource Flows) ความไว้วางใจระหว่างองค์การ (Trust) และการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่างองค์การ (Information Flows) (Brass and Burkhardt, 1992; Casson and Cox, 1997;

นับว่าเป็นสิ่งที่มีผลอย่างมากต่อการเกิดผลการดำเนินงานและความสามารถในการแข่งขันขององค์การผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์นั้นจะเกิดขึ้นยากในกรณีขององค์การขนาดใหญ่ในทางกลับกัน สำหรับองค์การขนาดกลางและขนาดย่อมย่อมจะมีความเป็นไปได้มากกว่าในทางปฏิบัติและจากประเด็นนี้ย่อมจะทำให้เป็นจุดแข็งที่แตกต่างอีกด้านหนึ่งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Nathan and Cummings (1991) ได้แสดงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายความสัมพันธ์ว่า การร่วมมือกันระหว่างองค์การอุตสาหกรรมและมหาวิทยาลัยจะเป็นการช่วยสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านการค้นคว้าวิจัยได้เป็นอย่างดีดีกว่าการที่ส่วนใดส่วนหนึ่งจะทำการพัฒนาด้วยตนเอง เนื่องจากจะเป็นการช่วยกระจายความเสี่ยงและรายจ่ายเป็นอย่างดี โดย Nohria (1992) กล่าวว่า เครือข่ายองค์การได้พัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีโดยองค์การได้ให้ความสำคัญเป็นอันมากกับการปรับโครงสร้างองค์การภายในเพื่อให้สอดคล้องกับเครือข่ายความสัมพันธ์ภายนอก อาทิเช่น ลูกค้า ผู้จัดส่งวัตถุดิบ หรือแม้แต่คู่แข่ง เป็นแนวคิดเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากยิ่งขึ้น (Collaboration)

สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะให้ความหมายของเครือข่ายองค์การ (Inter-Organizational Network) ว่าหมายถึง โครงสร้างที่ผูกตัวละครในระบบสังคมเข้าไว้ด้วยกัน โดยตัวละครนี้อาจหมายถึง บทบาท บุคคล องค์การ ซึ่งการผูกเข้าด้วยกันนี้อาจจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสนทนา ความรัก มิตรภาพ อำนาจ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนข้อมูล หรืออะไรก็ตามที่สร้างให้เกิดโครงสร้างของความสัมพันธ์ (Nohria and Eccles, 1992) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงจะได้ใช้แนวคิดเครือข่ายองค์การของการถ่ายทอดทรัพยากรระหว่างองค์การ (Resource Flows) การไว้วางใจระหว่างองค์การ (Trust) และการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่างองค์การ (Information Flows) (Casson and Cox, 1997) ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อย่างถูกต้อง

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (quality research) ซึ่งในเชิงคุณภาพนั้น เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาเอกสาร เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในประเด็นดังกล่าวแล้ว นำข้อมูลนั้นมาสังเคราะห์และประมวลผลเพื่อหาคำอธิบายเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) กับภาคส่วนอื่นๆ ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย โดยในขั้นตอนแรกผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้รู้ข้อมูลที่ยินดีเปิดเผยข้อมูลเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) ในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย ได้แก่

- 1) ตัวแทนจากสำนักงานจังหวัดหนองคาย จำนวน 1 คน
- 2) ตัวแทนจากศูนย์ให้บริการ SME ครบวงจร (SME One-Stop Service Center) จำนวน 1 คน

1.2 หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) ในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย ได้แก่

- 1) ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัดหนองคาย จำนวน 1 คน
- 2) ตัวแทนจากธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สาขาหนองคาย จำนวน 1 คน

1.3 ผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) ในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย ได้แก่

- 1) เจ้าของธุรกิจโรงแรมและขายเครื่องสำอางในตลาดท่าเสด็จ จำนวน 1 คน
- 2) เจ้าของธุรกิจขายผลิตภัณฑ์ชุมชนในตลาดท่าเสด็จ จำนวน 1 คน
- 3) เจ้าของธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแนวคำถามแบบมีโครงสร้าง (structured interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลเบื้องต้นโดยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบทำเป็นข้อสรุปย่อยๆ และเชื่อมโยงแต่ละส่วนเพื่อหาข้อสรุป แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุปอีกครั้ง ด้วยการตรวจสอบแหล่งข้อมูล การตรวจสอบอคติของตัวนักวิจัยเอง และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

สรุปผล

จากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการค้าและการลงทุน และที่สำคัญเพื่อการเตรียมพร้อมรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) จึงได้กำหนดให้ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นรวม 10 พื้นที่ ได้แก่ ตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี นราธิวาส โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมต่างๆ ทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้สิทธิและประโยชน์ ทั้งที่เป็นภาษี และไม่ใช่อุตสาหกรรม ตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service : OSS) และมาตรการอำนวยความสะดวกอื่นๆ นอกจากนี้จังหวัดหนองคายตั้งอยู่บนระเบียงเศรษฐกิจตอนกลาง (Central Economic Corridor) และอยู่ใกล้ถนนหลวงเวียงจันทน์ ศูนย์กลางการปกครองการค้าการลงทุน ของ สปป.ลาว ที่เชื่อมโยงต่อไปยังคุณหมิงจินตอนใต้

คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้มีมติเห็นชอบให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสม ในการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 ในปี พ.ศ. 2559 นั้น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้นของจังหวัดหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากปัจจัยต่างๆ ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายฯ ที่ 2/2558 ลงวันที่ 24 เมษายน 2558 และได้ประกาศให้จังหวัดหนองคายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีจุดยืนการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย (Positioning) ในการเป็นศูนย์กลางการค้าส่ง - ค้าปลีก การค้าระหว่างประเทศ และเป็นศูนย์โลจิสติกส์ คลังสินค้า อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยว อีกทั้งเป็น Hub เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งด้วยระบบราง (Pan Asia Railway Route) และประตูเศรษฐกิจการค้าสู่อาเซียน และ GMS ซึ่งประกอบด้วย 13 ตำบล ใน 2 อำเภอ ในจังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย 12 ตำบล ได้แก่ ตำบลค้ายบกวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองกอมเกาะ ตำบลหาดคำ ตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลสระใคร

โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายมีความคืบหน้าในการเตรียมตัวเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจหนองคาย โดยเฉพาะ อำเภอเมืองหนองคายได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ณ ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอเมืองหนองคาย และได้เตรียมความพร้อมต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น การพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแก่บุคลากร เพื่อให้มีความพร้อมและตอบสนองต่อบริบทของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกัน

ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อีกทั้งการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์ และเปลี่ยนป้ายสำนักงานเป็นป้าย 3 ภาษา ไทย อังกฤษ และลาว นอกจากนี้จังหวัดหนองคาย ยังได้มีการความร่วมมือในด้านต่างๆ อีกหลายด้าน ดังบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ตัวแทนจากภาครัฐ ที่กล่าวว่า

“หลังจากที่ทางจังหวัดถูกประกาศให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษแล้ว ทางจังหวัดได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของพื้นที่ จำนวน 780 ไร่ คือพื้นที่ที่รัฐบาลประกาศให้เป็นพื้นที่ที่นักลงทุนสามารถมาลงทุนได้ พุดง่าย ๆ คือรัฐบาลหาพื้นที่ลงทุนให้แล้ว 780 ไร่ ส่วนความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตอนนี้นักก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางลงมาในพื้นที่เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์แล้ว ด้านไฟฟ้าก็จะมีการทำเพิ่มเติม 2 โรง โดยทำที่สระโคก และอีกโรงทำที่ในเมือง เรื่องประปา ก็จะมีการดึงน้ำโขงมาเป็นแหล่งน้ำดิบ แล้วทำท่อส่งต่อไปยังสระโคก ลงทุนประมาณ 400 ล้านบาท ในส่วนโครงสร้างด้านอื่นๆ เราวางระบบไว้ค่อนข้างจะครบถ้วนแล้ว”

สอดคล้องกับสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ตัวแทนจากภาครัฐ ที่กล่าวว่า

“ทางด้านความร่วมมือในจังหวัดมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทั้งหมด 4 คณะ ทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านด้านบุคลากร 3. ด้านสาธารณูปโภค และ 4. แรงงาน นี่คือคณะทำงานที่เราแต่งตั้งขึ้นมา โดยมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นเลขา

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าจังหวัดหนองคายได้มีการเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานไว้สำหรับการรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเกือบจะสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้านแล้ว โดยด้านศักยภาพและโอกาสของการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น จังหวัดหนองคายเป็นช่องทางการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการค้าชายแดนผ่านด้านอื่นๆ เนื่องจากจังหวัดหนองคาย เป็นเมืองคู่แฝดของนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองหนองคาย ประมาณ 24 กิโลเมตร โดยมีสะพานมิตรภาพไทย - ลาว เป็นเส้นทางเชื่อม มีด่านศุลกากรหนองคาย ด้านตรวจคนเข้าเมืองหนองคายเป็นด่านถาวรที่อำเภอเมืองหนองคาย ทำให้เป็นประตูการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการค้าเพื่อการส่งออกเมื่อก้าวเข้าสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการค้าชายแดนระหว่างระหว่างไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้การขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งในการขนส่งทางน้ำนั้นประเทศไทยมีด่านพรหมแดนท่าเรือหนองคาย ที่มีการส่งสินค้าอุปโภค บริโภคไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีเรือขนส่งสินค้าของภาคเอกชนให้บริการด้านขนส่งสินค้าหลายบริษัท ซึ่งขั้นตอนวิธีการเคลื่อนย้ายสินค้าจากบนบกจากฝั่งไทยลงไปเรือจะเป็นไปตามกฎหมายของฝั่งไทยเป็นหลัก

นอกจากนี้จังหวัดหนองคายยังมีความพร้อมด้านการคมนาคมที่มีความสะดวก ปลอดภัย ด้วยระบบการคมนาคมในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดหนองคาย ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมาก มีความสะดวกมากขึ้น ทำให้ลดระยะเวลาในการเดินทางและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้หลายจุด จนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก รวมถึงระบบการขนส่งทางรางที่มีสถานีรถไฟในพื้นที่ จำนวน 2 แห่ง คือ สถานีรถไฟนาทา ใช้เป็นสถานีขนส่งสินค้า และสถานีรถไฟหนองคาย สำหรับผู้โดยสาร และจังหวัดหนองคายอยู่ใกล้สนามบินนานาชาติอุดรธานี ประมาณ 60 กิโลเมตร และเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางระบบราง จึงเหมาะสมกับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน 2-3 ประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์จากภาคส่วนอื่นๆ ที่กล่าวว่า

“ผมว่าหนองคายมีความพร้อม และมีกลุ่มนักธุรกิจที่มีศักยภาพค่อนข้างเยอะ แล้วก็มีต้นทุนที่ดีก็คือในเรื่องของที่ดิน ยิ่งพอเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแล้วด้วย จะยิ่งทำให้การจัดสรรงบประมาณต่างๆได้ใช้งบประมาณจำนวนมาก และยังมีพื้นที่ติดกับลาวยิ่งทำให้ได้เปรียบ เพราะลาวสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศอื่นๆได้ แล้วก็ยังมีเรื่อง BOI ที่จะช่วยให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ได้อีก ผมว่ายิ่งจะทำให้หนองคายยิ่งเติบโตไปอีก”

จะเห็นได้ว่าจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งยังสามารถเชื่อมไปยังประเทศอื่นๆได้อีก และประกอบกับศักยภาพด้านต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดหนองคายจะเป็นปัจจัยส่งเสริมทำให้การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของภาคธุรกิจ SMEs นั้น หน่วยภาครัฐในพื้นที่ได้มีการดำเนินนโยบายตามนโยบายหลักจากส่วนกลางที่กำหนดให้มีหน่วยงานให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย ดังบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์จากภาครัฐ ที่กล่าวว่า

“ส่วน SMEs ในพื้นที่จังหวัดนั้นมีประมาณ 15,000 กลุ่ม ซึ่งจัดว่าหนองคายมีความเห็นว่าการลงทุนในพื้นที่นั้น นักลงทุนต้องเชื่อมกับ SMEs ของเรา โดยการเข้าไปสนับสนุน SMEs ในพื้นที่ซึ่งนโยบายในปีนี้ของการสนับสนุน SMEs คือการบ่มเพาะโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมเกษตร ที่ต้องผลักดันกลุ่มนี้ให้มีศักยภาพมากขึ้นโดยอาศัยการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด โดยมี 2 ส่วนที่ดูแลเรื่อง SMEs คือ ศูนย์ OSS : One-Stop Service Center ขึ้นกับสำนักงานจังหวัด ซึ่งเขาจะมาขอคำแนะนำ ขอกเอกสารที่เกี่ยวข้อง และอีกส่วนคือ สสว. เป็นเรื่องของการขอคำปรึกษาเรื่องรูปแบบการประกอบธุรกิจ โดยศูนย์ SME เหล่านี้จะเชื่อมกับธนาคาร SMEs อีกทีหนึ่ง”

ซึ่งจากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่การเตรียมความพร้อม หรือรับมือการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายนั้นจะเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐเท่านั้น ส่วนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ SMEs นั้นมีการตื่นตัวน้อยมาก รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นมีน้อยมาก รวมถึงนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐยังไม่ตรงกับความต้องการธุรกิจ SMEs ในพื้นที่ ดังบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์จากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) ที่กล่าวว่า

“การเปิดเวทีให้ประชาชน และนักธุรกิจแสดงความคิดเห็นเรื่องเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการให้แสดงความคิดเห็นแบบฉาบฉวย พูดง่าย ๆ คือไม่มีการนำผลสะท้อนที่นักธุรกิจและประชาชนแสดงความคิดเห็นไปเสนอต่อข้างบน คือสะท้อนไปแล้วที่ก็ไม่เห็นผลลงมา แล้วอีกอย่างนะคะอย่างเช่นนโยบายที่รัฐบาลส่งเสริมให้ SMEs กู้ 4% ซึ่งในสถานะเศรษฐกิจแบบนี้ทุกคนขาดสภาพคล่อง พอให้เขา กู้ไปเขาเอาไปใช้หนี้เต็มให้เกิดสภาพคล่อง แต่ถามว่าเขาเอาไปทำนวัตกรรมหรืออะไรที่อยากได้ไหมก็ไม่ เพราะจุดมุ่งหมายของนโยบายจริงๆ คือการเอาไปใช้ประโยชน์ เช่น การซื้อเครื่องจักร หรือสร้างนวัตกรรมแต่ถามว่าสภาพเศรษฐกิจแบบนี้ถ้าผลิตเยอะจะเอาไปขายให้ใคร”

สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์จากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) ที่กล่าวว่า

“สถานการณ์ปัจจุบันของธนาคารเมื่อเข้าสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษยังไม่มียุทธศาสตร์เปลี่ยนแปลง ยังไม่ค่อยมีธุรกิจ SMEs มายืนก็อาจจะเพราะเรื่องเอกสารที่ต้องมีขั้นตอนเยอะแยะ และคนไม่รู้ไม่เข้าใจ เกี่ยวกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ อีกทั้งคนที่มายื่นกู้ส่วนใหญ่ตอนนี้ก็กลายเป็นว่าต้องการมายืนกู้ดอกเบี้ย ที่ถูกเพื่อเอาไปปิดดอกเบี้ยที่แพง เช่น ธนาคารเอกชนมีดอกเบี้ย 10% แต่ธนาคาร SMEs มีดอกเบี้ย 4% เขาก็มากู้เพื่อไปปิดธนาคารนั้น ซึ่งนโยบายแบงก์ก็ไม่ใช่แบบนั้น แต่ความต้องการของแบงก์ก็ให้เอาเงินไป หมุนเวียนในธุรกิจ หรือซื้อเครื่องจักร ซึ่งกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กเป็นกลุ่มที่ต้องกู้แต่กลุ่มนี้ทำการส่งสินค้า แบบชิปปิง (Shipping) ซึ่งไม่มีเอกสารทางการเงิน เนื่องจากไม่มีการเชื่อมโยงของข้อมูล ไม่มีคนรับรอง สถานะทางการเงิน ทำให้ค่อนข้างที่จะกู้ลำบาก ส่วนผู้ประกอบการที่อยู่ในภาคการเกษตรจะเข้ามาใ้้น้อยมาก

จะเห็นได้ว่าการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ยังไม่การตื่นตัวหรือการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่มากนัก โดยเฉพาะผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัด ที่ยังไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ สาเหตุสำคัญเนื่องจากการขาดการประชาสัมพันธ์ หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ทำให้ผู้ประกอบการยังไม่กล้าที่จะลงทุนหรือขยายกิจการ ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการจัดเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะที่มาจากประชาชนในพื้นที่ แต่การผลที่เกิดขึ้นคือประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการสะท้อนกลับจากข้อเสนอแนะที่เสนอไป ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการทำประชาคมเป็นเพียงการทำให้กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น

ส่วนในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในจังหวัดหนองคายมองว่าภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) โดยเฉพาะหอการค้าจังหวัด ควรเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น เช่นเดียวกับจังหวัดข้างเคียง ดังบทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ที่กล่าวว่า

“ผมอยู่ตรงนี้มา 20 ปี ในมุมมองของผมนะครับ ผมมองว่าหอการค้าน่าจะกระตุ้นการค้าในตลาด ทำเสด็จให้มากกว่านี้ เพราะตรงนี้เป็นไฮไลท์ของหนองคาย หอการค้าควรมาทำอะไรซักอย่างกับประชาชน ชุมชนที่นี่ เช่น พวกสินค้าลิขสิทธิ์ควรมีการมาพูดคุยกันให้ทั้งผู้ขายและผู้บริโภคมีความสบายใจกันทั้งสอง ฝ่าย แต่เขาก็ไม่ได้ลงมาดูอะไรพวกนี้ ตลาดจัดอะไรก็ไม่มีการลงมาดูแล อย่างล่าสุดงานแสง สี เสียง ก็เป็น อบจ. จัด ซึ่งผมว่าเขา น่าจะเป็นตัวหลักหรือคนฟรีเซนต์งาน เพราะคำว่าหอการค้ามันเป็นเรื่องของการค้าขาย ซึ่งจะสู้ไม่ได้กับขอนแก่น หรืออุดรธานี”

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (SMEs) นั้น แม้วามีหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนภาคธุรกิจ SMEs แต่ก็ไม่ค่อยมีการแสดงบทบาทการส่งเสริมธุรกิจ SMEs เหมือนจังหวัดใกล้เคียง สำหรับในมุมมองของภาคเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจเองที่เป็นแหล่งเงินกู้สำหรับการขยายกิจการของผู้ประกอบการ SMEs นั้น มองว่า สาเหตุที่ผู้ประกอบการ SMEs มองว่าการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้นก็เนื่องจากข้อจำกัดของการขยายกิจการ และภาวะเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มถดถอย ผู้บริโภคมีการใช้จ่ายเงินน้อย ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ไม่กล้าที่จะขยายกิจการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ SMEs โดยตรงก็ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูลทำให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับ SMEs มีการขับเคลื่อนในพื้นที่น้อย ส่งผลให้มีผู้ประกอบการรายใหม่จำนวนไม่มาก ผู้ประกอบการรายเก่าก็มีการขยายกิจการในอัตราที่น้อย ดังบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ SMEs ที่ว่า

“ผมคิดว่าปัจจุบันเรื่อง Networking ในแต่ละภาคส่วนยังไม่เต็มที่ ทุกคนยังทำงานแบบแยกส่วนกัน ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดคือทุกภาคส่วนต้องมีการตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกัน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน เพราะทุกภาคส่วนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาจังหวัดหนองคาย”

แต่ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs อีกท่านกลับมองว่าธุรกิจ SMEs ในจังหวัดหนองคายยังมีจุดแข็งที่ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาต่อได้อีก เพียงแต่ขาดระบบสนับสนุนที่เหมาะสม รวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็น ดังนั้นหน่วยงานที่สามารถช่วยในการส่งเสริมพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs คือ สถาบันการศึกษา ดังบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ SMEs ที่ว่า

“ณ วันนีประเทศไทย หรือจังหวัดหนองคายเองก็ตาม มีทุนมนุษย์ที่แข็งแกร่งที่สุด เช่น เรามีแม่ครัวที่ทำอาหารอร่อยระดับโลก มีช่างแต่งหน้าที่มีความสามารถ มีคนวาดแผนที่ฝีมือ โดยเอาต้นทุนที่เรามีอยู่จริงแล้วส่งคนที่มีความสามารถออกไป ซึ่งฉันมองว่าบทบาทของสถาบันการศึกษาเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะสถาบันศึกษากลุ่มอาชีวศึกษา ที่เป็นกลุ่มที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการทำงานแล้วยิ่งพื้นที่ของเรามีภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้วยแล้ว จะยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งฉันสรุปว่า ภูมิปัญญากับสถาบันการศึกษาเทคนิค อาชีวศึกษา เท่ากับนวัตกรรม ซึ่งมันจะสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาล”

ดังนั้นจากข้อมูลทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าสภาพเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบันของหนองคาย สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. มุมมองภาครัฐ สำหรับภาครัฐนั้นยังไม่มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก การดำเนินงานยังเป็นแบบเดิม มีเพียงบางหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักเท่านั้นที่มีการเตรียมความพร้อม เช่น การเตรียมพร้อมด้านสถานที่ราชการโดยการปรับปรุงอาคารสถานที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์ และเปลี่ยนป้ายหน่วยงานเป็นป้าย 3 ภาษา ได้แก่ ไทย อังกฤษ และลาว รวมถึงการตั้งคณะทำงาน 4 คณะทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านด้านบุคลากร 3. ด้านสาธารณสุข และ 4. ด้านแรงงาน และการเตรียมพร้อมด้านการให้สิทธิพิเศษต่างๆที่จะเข้ามาลงทุน โดยเฉพาะสิทธิพิเศษด้านการลงทุนจาก BOI โดยปัญหาที่พบคือ การขาดการเชื่อมโยงของข้อมูล ขาดการสื่อสารแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆที่จะเกิดจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมถึงไม่ได้ใช้ประโยชน์และโอกาสในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่าที่ควร

2. มุมมองภาคเอกชน สำหรับตัวแทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมีมุมมองเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ (SMEs) ในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคายยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากตัวแทนภาคเอกชนมองว่ายังขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็นที่แม้ว่ามีการเปิดเวทีให้ภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็น แต่เมื่อมีการนำเสนอความคิดเห็นไปแล้ว ยังไม่เห็นผลของการนำเสนออย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร การดำเนินการต่างๆ เหล่านั้นเป็นเพียงการดำเนินงานให้ครบกระบวนการเท่านั้น นอกจากนี้ปัญหาด้านการขาดการเชื่อมโยงของข้อมูลเป็นปัญหาสำคัญ ปัญหาหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล และสิทธิประโยชน์ต่างๆที่จะทำให้ธุรกิจมีการเติบโต ประกอบกับนโยบายต่างๆที่กำหนดมาจากภาครัฐ ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ได้จริง เช่น นโยบายการให้กู้เงินธนาคารด้วยดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์อื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการขยายธุรกิจ แต่ผู้ประกอบการกลับนำเงินที่กู้ได้ไปชำระหนี้ธนาคารพาณิชย์ที่มีดอกเบี้ยสูงกว่า เป็นต้น

3. มุมมองผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มี ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญหลายประการ เช่น การเป็นช่องทางการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุด เมื่อเทียบกับการค้าชายแดนในพื้นที่อื่นๆ อีกทั้งความสามารถในการเชื่อมโยงกับนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางธุรกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตอนกลาง ที่มีถนน และทางรถไฟ ต่อเนื่องลงมาถึงกรุงเทพฯ ดังนั้นหนองคายจึงมีความพร้อมทางด้านการคมนาคมขนส่งทั้งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ ที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ ซึ่งการประกอบธุรกิจในพื้นที่นั้นมีตลาดท่าเตียงเป็นตลาดที่เป็นจุดค้าขายสำคัญของจังหวัด ซึ่งตัวแทนผู้ประกอบการ (SMEs) มีความคิดเห็นว่า

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหอการค้าจังหวัดควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ หรือมีกิจกรรมต่างๆเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ธุรกิจในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่นในธุรกิจ และเกิดความต้องการที่จะลงทุนในธุรกิจอื่นๆอีกต่อไป อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอุดรธานีแล้ว พบว่า จังหวัดอุดรธานีมีความน่าสนใจมากกว่า เป็นผลให้นักลงทุนมุ่งหน้าที่จะไปลงทุนยังจังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้สถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรใช้ศักยภาพของตนเองในการส่งเสริมและพัฒนาภาคธุรกิจ (SMEs) ให้สามารถเติบโตและตอบสนองต่อนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาสายอาชีพของจังหวัดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดแก่ผู้ประกอบการ (SMEs) ให้สามารถสินค้าและบริการที่น่าสนใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

หลังจากคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้มีมติเห็นชอบให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัด ตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 ในปี พ.ศ. 2559 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายฯ ที่ 2/2558 ลงวันที่ 24 เมษายน 2558 นั้น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้นของจังหวัดหนองคาย พบว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จากปัจจัยต่างๆ โดยมีจุดยืนการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย (positioning) ในการเป็นศูนย์กลางการค้าส่ง - ค้าปลีก การค้าระหว่างประเทศ และเป็นศูนย์โลจิสติกส์ คลังสินค้า อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยว

สำหรับการเตรียมตัวเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย โดยเฉพาะอำเภอเมืองหนองคายนั้นได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้น ณ ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอเมืองหนองคาย ในมุมมองของภาครัฐได้เตรียมความพร้อมต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น การพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแก่บุคลากร เพื่อให้มีความพร้อมและตอบสนองต่อบริบทของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมการเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดยมีความพร้อมในการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ โดยทางบกมีระยะทางห่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณ 24 กิโลเมตร มีสถานีรถไฟในพื้นที่ จำนวน 2 แห่ง คือ สถานีรถไฟนาทา ใช้เป็นสถานีขนส่งสินค้า และสถานีรถไฟหนองคาย สำหรับผู้โดยสาร ส่วนการขนส่งทางน้ำนั้นท่าเรือหนองคาย ที่มีการส่งสินค้าอุปโภค บริโภคไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีเรือขนส่งสินค้าของภาคเอกชนให้บริการด้านขนส่งสินค้าหลายบริษัทนอกจากนี้ยังมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศน์ที่มีอยู่มากมายหลายแห่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงชนบทธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียวช่วง กัลยาณมิตร และคณะ (2558) เรื่อง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย ที่พบว่า จังหวัดหนองคายมีศักยภาพความเหมาะสมในการลงทุนขนาดใหญ่ รวม 2 กิจกรรมสำคัญใน 2 ด้าน คือ กิจกรรมบริการและสาธารณูปโภค กิจกรรมโลจิสติกส์ (Business services and infrastructure Business logistics) และกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว (Support Business Tourism)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศอื่นๆ ได้อีก และประกอบกับศักยภาพด้านต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดหนองคายจะเป็นปัจจัยส่งเสริมทำให้การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

แต่ในด้านการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ยังไม่การตื่นตัวหรือการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่มากนัก โดยเฉพาะผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัด ที่ยังไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ สาเหตุสำคัญเนื่องจากการขาดการประชาสัมพันธ์ หรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ทำให้ผู้ประกอบการยังไม่กล้าที่จะลงทุนหรือขยายกิจการ สอดคล้องกับปริญญา ฉัตรโสม และคณะ (2559) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีจุดอ่อนในการสร้างนวัตกรรมและข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เนื่องจากความเข้าใจในการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษยังไม่ชัดเจนนัก ขาดข้อมูลและ

รายละเอียด เช่น ระบบฐานข้อมูลของ SMEs รูปแบบกิจกรรมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือมาตรการสิทธิพิเศษต่างๆ ที่ผู้ประกอบการจะได้รับ เป็นต้น ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการจัดเวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นและรับฟังข้อเสนอแนะที่มาจากประชาชนในพื้นที่ แต่การผลที่เกิดขึ้นคือประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการสะท้อนกลับจากข้อเสนอแนะที่เสนอไป ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความคิดเห็นว่าการทำประชาคมเป็นเพียงการทำให้ครบกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติเท่านั้น อีกทั้งหน่วยงานภาคเอกชนที่มีหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนภาคธุรกิจ SMEs ก็ไม่ค่อยมีการแสดงบทบาทการส่งเสริมธุรกิจ SMEs เหมือนจังหวัดใกล้เคียง สำหรับในมุมมองของภาคเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจเองที่เป็นแหล่งเงินทุน สำหรับการขยายกิจการของผู้ประกอบการ SMEs นั้น มองว่า สาเหตุที่ผู้ประกอบการ SMEs มองว่าการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้นก็เนื่องจากข้อจำกัดของการขยายกิจการ และภาวะเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มถดถอย ผู้บริโภคมีการใช้จ่ายเงินน้อย ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ไม่กล้าที่จะขยายกิจการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ SMEs โดยตรงก็ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูลทำให้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับ SMEs มีการขับเคลื่อนในพื้นที่น้อย ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายใหม่จำนวนไม่มาก ผู้ประกอบการรายเก่าก็มีการขยายกิจการในอัตราที่น้อย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสภาพเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบันของหนองคาย ยังไม่มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก การดำเนินงานยังเป็นแบบเดิม ขาดการเชื่อมโยงของข้อมูล และขาดการสื่อสารแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ไม่ได้ใช้ประโยชน์และโอกาสในการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษให้มีความเป็นรูปธรรมขึ้นนั้นจะต้องมีการสร้างความร่วมมือใน 3 ประเด็น คือ เครือข่ายองค์การของการถ่ายทอดทรัพยากรระหว่างองค์การ (Resource Flows) การไว้วางใจระหว่างองค์การ (Trust) และการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่างองค์การ (Information Flows) (Casson and Cox, 1997) ดังนี้

1. การถ่ายทอดทรัพยากรระหว่างองค์การ (Resource Flows) การบริหารงานทุกหน่วยงานในปัจจุบันมีลักษณะการทำงานแบบมุ่งผลงาน (Result) ตามยุทธศาสตร์เป็นหลัก และเป็นการทำงานในลักษณะการบูรณาการที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงานภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยร่วมกันดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ มุ่งผลสำเร็จและเป้าหมายของงานร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานเป็นหลัก ทั้งในลักษณะการทำงานข้ามกระทรวง กระทรวงเดียวกันแต่ต่างกรม หรือกรมเดียวกันแต่ต่างกอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการทำงานกับภาครัฐในระบบเครือข่าย (Network) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546) ซึ่งลักษณะการดำเนินการเช่นนี้เป็นรูปแบบการทำงานที่จำเป็นในปัจจุบัน โดยในเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการดำเนินงานในลักษณะการบูรณาการ โดยเฉพาะเรื่องฐานข้อมูล และข่าวสารต่างๆซึ่งเป็นทรัพยากรในการดำเนินการที่จำเป็นที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันในทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริง

2. การไว้วางใจระหว่างองค์การ (Trust) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ และจะส่งผลถึงความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชนหรือผู้ใช้บริการ เนื่องจากจะทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการไว้วางใจระหว่างกัน เนื่องจากการไว้วางใจระหว่างกันเป็นการยอมรับหรือคาดหวังในทางบวกของบุคลากรในองค์กรที่มีต่อบุคลากรคนอื่นว่าจะเป็นที่พึงพิง และปฏิบัติในสิ่งที่คาดหวังหรือเชื่อมั่นว่าสำเร็จได้ (ปีนกันก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2552) เช่นเดียวกับการความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ ที่ทุกภาคส่วนต้องมีความไว้วางใจระหว่างกัน กล่าวคือ ภาครัฐผู้ทำหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักกว่านโยบายที่กำหนดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก สามารถดำเนินการได้จริง และคนในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วม ภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องมีความจริงจังในการดำเนินตามนโยบาย

3. การถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่างองค์การ (Information Flows) เป็นการแบ่งปันความรู้ถูกถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปยังอีกคน กลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่ม หรือจะเป็นจากองค์กรหนึ่งไปยังอีกองค์กร กล่าวคือเป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ไปยังผู้ที่ต้องการความรู้ เป็นเหมือนการพิสูจน์อย่างหนึ่งของการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร ที่ร่วมกันถ่ายทอดความรู้ของสมาชิกในทุกๆ ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความรู้ ความสามารถ หรือข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป แต่ในทุกๆ ระดับต่างก็มีความสำคัญ (สมาคมโปรตอนยุโรป, 2560) สำหรับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และภาคส่วนอื่นๆ นั้น

ความรู้ที่จำเป็นสามารถมีการแลกเปลี่ยนได้หลายระดับ เช่น การถ่ายทอดความรู้ในการขยายกิจการจากภาครัฐสู่ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ความรู้เรื่องการทำการตลาดจากผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs สู่ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง หรือการถ่ายทอดความรู้เรื่องนโยบาย/สิทธิพิเศษต่างๆจากภาครัฐสู่ภาคเอกชน เป็นต้น ซึ่งการที่จะถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่างองค์การให้สำเร็จนั้นต้องการลดระยะห่างระหว่างกัน ร่วมกับการสื่อสารแบบที่ไม่ต้องเป็นทางการมากนัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) สถาบันการศึกษาควรมีส่วนในการขับเคลื่อนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย โดยการใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาสร้างนวัตกรรมให้กับผู้ประกอบการ SMEs

2) หอการค้าจังหวัดหนองคายควรมีการเพิ่มบทบาทในการประชาสัมพันธ์ หรือสร้างให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ให้โดยอาจทำการศึกษามาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น อุดรธานี ขอนแก่นที่หอการค้ามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัด

3) หน่วยงานธนาคาร หรือศูนย์ให้บริการผู้ประกอบการ SMEs ควรมีการทำงานเชิงรุกมากขึ้น โดยการลงพื้นที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs ให้มีการขยายกิจการ หรือให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการ SMEs ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ธุรกิจ สามารถแข่งขันได้ในตลาด และใช้โอกาสจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

4) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ด้วยรูปแบบเครือข่าย โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ SMEs ต้องทำงานร่วมกันในการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆที่เหมาะสม เพื่อสร้างการรับรู้แก่ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้บริหารในหน่วยงานต่างๆของภาครัฐ ต้องมีการนำเสนอข่าว หรือความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ SMEs อย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนนโยบาย SMEs ที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยการใช้ศักยภาพของสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เนื่องจากภาคสถาบันการศึกษา ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่างๆ ที่มีเทคโนโลยี และนวัตกรรมซึ่งถูกสะสมเก็บไว้ ต้องร่วมกันในการระดมความคิดเห็นและผนึกกำลังการขับเคลื่อนผ่านโครงการบันทึกความร่วมมือ กิจกรรม หรืองานวิจัยต่างๆ ในการวางระบบและกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเข้มข้น โดยการใช้พลังของประชารัฐที่มีรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุน

2) เพิ่มการศึกษาถึงการพัฒนาพื้นที่บริเวณจังหวัดอุดรธานี ร่วมกับจังหวัดหนองคาย เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดที่อยู่ไม่ห่างมากนักจากจังหวัดหนองคาย และจังหวัดอุดรธานีมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่ดี มีความพร้อมของพื้นที่ในหลายด้าน ดังนั้นจึงเป็นความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะทำการพัฒนาพื้นที่ไปพร้อมๆกันกับจังหวัดหนองคาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พื้นที่ของทั้งสองจังหวัด

3) ควรมีการศึกษาเงื่อนไขอื่นๆเพิ่มเติมในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) และภาคส่วนอื่นๆ เพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561) ข้อมูลธุรกิจเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย (31 มีนาคม 2561). เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก file:///C:/Users/User/Downloads/report_nongkhai.pdf.

กระทรวงอุตสาหกรรม. เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. (2559). เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.industry.go.th>. คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (2559) เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.nesdb.go.th>.

เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. (2558). รายงานผลการศึกษา เรื่อง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.oic.go.th>.

- เดิมธรรม สิทธิเลิศ สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์. (2558). บทความพิเศษเขตเศรษฐกิจพิเศษไทย 5 จังหวัด 6 พื้นที่ เพื่อรองรับ AEC. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/aseanthai/ewt_news.php?nid=4393&filename=index.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2558). มท.จับมือ สสว.เร่งขับเคลื่อนโครงการภายใต้ความร่วมมือส่งเสริมธุรกิจ SMEs. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <https://www.federationthaisme.org/detail-news.php?id=65>.
- ปริญญา เฉิดฉิม และคณะ. (2559). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2561. จาก <http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/11258/1/413269.pdf>.
- ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2552). ความเชื่อถือไว้วางใจในองค์การภาครัฐ. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม หน้า 63-39, 2552.
- มติชน เส้นทางเศรษฐกิจ. ปักหมุดของตี๋หนองคาย. วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ปีที่ 20 ฉบับที่ 353. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2561. จาก <http://info.matichon.co.th>.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). ความเสี่ยงทางการคลัง ความเสี่ยงของรัฐ. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). เขตเศรษฐกิจพิเศษโอกาสทองของ SME ไทย. เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2561. จาก <https://uat.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/BorderSEZsForThaiSMEs2.pdf>.
- สมาคมโปรตอนยุโรป, (2560). ความหมายของการถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge Transfer : KT). เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2561. จาก <http://www.protoneurope.org>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.(2546). ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (25 เล่ม). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหมิตรพริ้นติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มิถุนายน (2558). คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <http://goo.gl/VzyWO2>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, (2544). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2544. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์ จำกัด.
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. สสว.เผย SMEs ตื่นตัวใช้บริการศูนย์ OSS. ปีที่ 35 ฉบับที่ 3084 วันที่ 3-5 กันยายน พ.ศ. 2558. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.thansettakij.com/content/9801>
- Alter, Catherine, and Hage, Jerald.(1993). Organizations Working Together. California.
- Brass, D.J. and Burkhardt, M. E. (1992). Centrality and Power in Organizations. In Networks and Organizations. Nohrin Nitin and Robert G, eds. Massachusetts: Harvard Business Press.
- Casson, Mark and Cox, Howard. (1997). An Economic Model of Inter-Firm Networks. In The Formation of Inter-Organization Networks. Ebers Mark, ed. Oxford: Oxford University Press.
- Dubois, Anna and Hakansson, Hakan. (1997). Relationships as Activity Links. In The Formation of Inter-Organizational Networks. Ebers Mark, ed. Oxford: Oxford University Press.
- Kilmann, R and Kilmann, I. (1991). Creating perfectly competitive organization, in R, Kilmann, I.
- Nathan, Maria L. and Cummings, Thomas G. (1991). Fostering New University-Industry Relationships. In Making Organizations Competitive. Kilmann Ralph H. and Kilmann Ines and Associates, eds. Englishwood, Cliff: Jossey-Bass.
- Nohria, Nitin and Eccles, Robert G. 1992. Face-to-Face: Making Network Organizations Work. In Networks and Organizations Structure from and Action. Boston: Harvard Business School Press.
- Starkey, Paul. Networking for development. London, England: International Forum for Rual Transport and development, 1997.